

Alternativir orkumøguleikar í Føroyum

Síðani 1973 — eftir olju-kreppuna — hevur víða hvar verið tosað nógv um alternativar orkumøguleikar, sum kunnu nýtast í staðin fyri oljuna, tá nøggin av olju fer at minka, ella tá prisurin á tí olju, ið er eftir, móguliga fer at vaksa nógv orsakað av, at eftirspurningurin verður størri enn framleiðslan.

Í Føroyum hevur eisini verið tosað nakað um henda spurning; men nakrar avgerðir um, hvussu vit skulu loysa spurningin, eru tíverri ikki tiknar enn, hóast tað nú eru gingin næstan 5 ár síðani oljukreppuna, hvar menn blivu varugir við vandan.

Spurningurin er, hvørjar mogleikar vit hava fyri at loysa orkunýtsluna í Føroyum í framtíðini.

Tá oljan móguliga um eini 15–20 ár kann bliva reililiga dyr vegna fyrr nevnda eftirspurning, og kol, sum kanska eina tíð enn fer at kunna fáast fyri ein rimuligan pris, er ótíðarhóskandi til t.d. upphiting av sethúsum, kemur áhugin, saman við ynskium um at vera óheftir, at samla seg um okkara egnu orkukeldur.

Vit skulu tí hyggja eitt sindur eftir orkunýtsluni á landi í Føroyum, og hvussu mikið vit kunnu fáa úr okkara egnu orkukeldum.

El-framleiðslan í Føroyum er nú um 123 mill. kWh/ár, og av hesum framleiða vatnkraftverkin í miðal um 50 mill. kWh/ár.

Spurningurin er nú, hvussu nógv kunnu vit fáa úr vatninum aftrat teimum nú framleiddu 50 mill. kWh/ár?

Niðanfyrirstandandi yvirliit visir, hvussu nógv tey ymisku okini, ið eru egnaði til at verða útbýgd, koma at geva árliga.

Tað er allastaðni roknað við eini avfallsnøgd upp á 2500 mm/ár. Móguliga er minni avfall á nokrum av avfallsøkjunum; men vit vita eisini, at avfallið fleiristaðni í fjøllunum er omanfyri 3000 mm/ár, so samlað skuldu tøluni hildast.

Fyri turbinur og generatorar er roknað við meðalgóðum virkningsgradi. Samlað tunellongd, ið neyðug er at gera fyri at leiða tær ymisku áirnar til verkinu, er sett í km.

Yvirliit

1. Fossá (norðanfyrir Langasand) 23,8 mill. kWh/ár + áir sunnanfyri og norðanfyrir, 12 km tunell.

2. Gellingará (norðanfyrir Saksun) 14,2 mill. kWh/ár = Skipá og Tvørá, 2,5 km tunell.

3. Breiðá (sunnanfyri Saksun) 9,5 mill. kWh/ár, + Reyná og áin í Grundali, 3,8 km tunell.

4. Týggjará (vestanfyrir Kaldbak) 20,4 mill. kWh/ár, + Høgadalsá eystanfyrir og áirnar í Mannafeldsali og Mjorkadali, 4 km tunell.

5. Sundsá (sunnanfyri Sund) 8,8 mill. kWh/ár, + Hoydalsá í Villingadali og ókið norðanfyrir Sundsá, 2,8 km tunell.

6. Heljaregja útviðkað við Dalá, Navatunguá, 8,4 mill. kWh/ár, Rættá og árunum kviviksmegin, 11,6 km tunell.

7. Stórá (Bøur) 14,6 mill. kWh/ár, + Skarðsá, Breiðá, Kirkjuá, Marknará og áin í Hviltkinna-botni, 8,8 km tunell. Tils. 99,7 mill kWh/ár.

Fjallavatn, Eiðisvatn og Fossá (Vestmanna) útviðkað 40,00 mill kWh/ár, 20 smærri dalar 48,0 mill. kWh/ár, Núverandi vatnkraftverk 50,0 mill. kWh/ár. Tils 237,7 mill. kWh/ár.

Framleiðsluvirðini fyri tey ymisku verkinu mugu takast sum vegleiðandi.

Á flestu støðum kann fáast nakað av vatni aftrat tí, ið er tikið við í útrokningunum.

Aftrat hesum koma útbýggingarnar av Fossá-verkinum, Fjallavatni og Eiðisvatni, ið samlað koma at geva um 40 mill. kWh/ár (hetta hevur orkuráðið hjá SEV fingið viðtikið á umboðsmannafundi).

Tað eru smærri dalar fleiristaðni, ið ikki eru við í omanfyri nevndu vatnkraftútbýgging, og sum liggja høgt uppi og tí geva

nógv í mun til vatnøgd-irnar. Ein leyslig útrokning av teimum best egnaðu 20 delunum, hvar vegur og háspenningarlinja liggur við ella nær við, visir eina samlaða el-framleiðslu upp á um 48 mill. kWh/ár. Nakrir av nevndu delunum kunnu bindast saman við stuttum tunellum, so el-verkinu vera færri (eini 12 í tali).

Tað eru fleiri smærri dalar enn teir 20, ið eru nevndir omanfyri, sum eisini kunnu útbýggjast, og tað kann leiðast meir vatn til tey flestu av teimum stóru verkinum omanfyri; men sjálvandi er eitt mark fyri, hvussu langt tað kann farast við vatnkraftútbýggingini.

Tey síðstu kW timarnir kunnu bliva ov dýrir.

Meiningarnar vera ivaleyst ymiskar, hvussu langt vit skulu fara við útbýggingini, og tað eru kanska fleiri, ið vilja kalla omanfyri nevndu útbýgging fantasi.

Ein vanlig útbýgging av vatnkraftini gevur kanska um 100 mill. kWh/ár aftrat; men hetta er ikki nokk, um vit á landi ynskja at vera nokurlunda óheftir av orkuuttanfrá.

Vit mugu tí fara víðari við útbýggingini, tí vit hava brúk fyri orkunum.

Um vit nú prioritera orkuútbýggingina líka høgt tey komandi tjúgu árinu sum byggingin av veganetinum tey seinastu tjúgu árinu, hvar vit kanska samlað hava brúkt einar 400–500 mill. »1978 kr.«, skuldi verið mogleiki fyri at útbýgt vatnkraftina sum t.d. omanfyri uppstillað, sum samlað gevur um 190 mill. kWh/ár aftrat teimum um 50 mill. kWh/ár, sum vit nú fáa úr vatninum.

Har tað er móguligt, mugu hyljarnir til verkinu gerast stórir, og votnini mugu øll brúkast sum vatngoymslur. Hóast hetta koma tær samlaðu vatngoymslurnar ikki at rokka longur enn til 20–25 daga nýtslu, og tí má nakað av dieselkraft ella kanska eitt minni dampkraftverk (hesi eru tó ikki væl egnaði til reserva-

kraft), sum partvis kann brúka Suðuroyarkol, standa sum reserva til tíðarskeið við litlum avfalli.

Tey 10 mill. tonsini av koli, sum kunnu brótast í Suðuroy, rokka, tá tey vera brúkt sum iskoytskraft, langt, men eru annars góð at hava til onnur formál seinni.

Møguleikarnir fyri vindorku eru ivaleyst hampuligir í Føroyum, og um vit rokna við somu meðalvindferð á fjøllunum í Føroyum sum onglandingar hava mált á fjøllunum í Shetlandi, kann roknað við eini framleiðslu upp á ca 2000 kWh/m² myllureal árliga.

Um øll problem verða loyst við teimum stóru vindmyllunum, sum nú verða reistar ymsastaðni, og hesar myllur seinni

kunnu fáast fyri ein rimuligan pris, kunnu 2 til 6 vindmyllur, alt eftir stødd, framleiða um 30 mill kWh/ár, sum eftir føroyskum viðurskiftum kemur at gera góðan mun.

Hesar kunnu so koyra saman við vatnkraftverkinum.

Verða øll problem við aldukraftverkinum loyst, kunnu hesi seinni koma at framleiða væl av orku við Føroyar.

Geotermiskan hita kunnu vit móguliga fáa nýttu av, um undirgrundin er nóg porøs longur niðri. Onki kann tó sigast um hetta, fyrr enn royndarboringar eru gjørdar.

Tað einasta sikra, sum vit kunnu fara eftir nú, og sum eisini munar nakað, er vatnkraftin, sum í alt kemur upp á 240 mill. kWh/ár. Reservakraftverkinu koma í øllum for-um at framleiða nakað av streymi. Um vit seta reservakraftverkinu at framleiða 60 mill kWh/ár (svarandi til 2,4 mánaðars nýtslu), blivu samlaða framleiðslan 300 mill. kWh/ár. Rokna vit við, at idnaðurin og tað almenna skulu hava 100 mill. kWh/ár, verða 200 mill. kWh/ár eftir til húsarhaldini.

Býta vit hetta til 15000 húsarhald, bliva ca. 133000 kWh/ár í part. Ganga 3300 kWh til tað vanliga í húsum, eru 10000 kWh/ár eftir. Um ein effektiv hitapumpa verður brúkt til upphiting, eru 10000 kWh/ár (svarandi til 35–40.000 kWh/ár í hita), nokk til upphiting av øllum vanligum sethúsum, sum eru hampuliga isoleraði.

Tað er soleiðis móguligt at fáa størsta partin av orkutørvinum á landi úr egnum orkukeldum, tá størsti parturin av orkutørvinum í dag er upphiting.

Vøkstur í orkunýtsluni má hereftir klárast frá

vindmyllum, aldukraftverkinum ella frá tí sindri av vatnkraft, sum kann fáast spjætt runt um oyggjarnar.

Úrslitið er, at tað má ansast eftir, at orkunýtslan hereftir ikki økist meir enn neyðugt, og vit mugu húsast við tí, sum vit eiga. Tað skal soleiðis í øllum forum sparast.

Her eru tað nokk fleiri, ið eru ósámd um hesa síðstu tankagongdina; men vit mugu miða í móti eini tilikari útbýgging og bliva samdir um, hvussu langt skal farast.

Í framtíðini koma vit álíkavæl at keypa alt bensin til koyritoyini, nakað av olju til ymiskt á landi (roknað reservakraftverkinu) og alla oljuna til skipini. Tey brúka í dag um helvtina av allari oljunni.

Henda olja kann koma at kosta okkum nógv í framtíðini.

Eitt moderna samfelag krevur nógv orku fyri at virka, og kann orkan skaffast rimuliga er hesin vegurin lættari enn at spara seg ígjøgnum.

Eg havi her roynt at vist á, at vit í Føroyum kunnu skaffa hampuliga nógv av orku til samfelagið, og at vit nokk eru betur staddir enn fleiri onnur lond, men skal hetta ella nakað av hesum realiserað, má orkuútbýggingin prioriterast líka høgt sum summi onnur økir í samfelagnum.

Landið má taka upp-gávuna, sum er ein samfelagsuppgáva, og fáa hana gjøgnumfærda og avseta tær neyðugu upphæddirnar, einar 30–40 mill. kr. árliga til útbýggingina. Hetta eru bert 6–8% av núverandi fíggjarlóg og tað skuldu vit havt ráð til. Samtíðis má orkupolitikkur forast, soleiðis at orkuvøkturin frá nú av ikki verður størri enn hægst fyri neyðini.

Herger Petersen

Hon angar av friskleika

Heilsøla: J. VEYHE
Tórshavn, telf. 11591

Djóraverndarfelagið

Aðalfundur verður á Hotel Føroyum hós-dagin 20. apríl kl. 20.
Skrá sambært lógum felagsins.

NEVNDIN

Seingjartoy

nýliga heimkomið — fjølbroytt úrval í nýggjum mynstrum

Pf. Georg Nolsøe, Heilsøla,

Mattalág, Tórshavn, tlf. 14557